

TUDENG KÄTTPIDI TEADUSE JUURDE?

TRÜ juubeli päevil kõneldi palju ülikooli erilise vaimust ja vaimususest, vähem tänaste üliõpilaste suhtumisest haridusse ja ülikooli. Mõndagi iseloomustavat tudengi kohta ütleb suhtumine teadustöösse. Üliõpilaste Teaduslikus Ühingu on aruannete järgi tegevad 93% üliõpilastest. See arv ei näita aga tegelikku huvi teaduse vastu, sest teaduslik töö on ka kursuse- ja diplomitöö, mis enamikuliselt teaduskondades kohustuslik.

Igal aastal on TRÜ üliõpilaste ÜTÜ võistlused saanud nii ülevabariigilistel kui ülelaidulistel konkurssidel auhindu ja medaleid. Samas jäävad paljud aspirantuurikohad täitmata, õppejõud kurdavad, et üliõpilastel pole algatusvõimet. Nii näitavad võistlused vaid üksikute tublidust, tahtmist oma erialasse süveneda.

Kuidas on aga ülejäänud kõrghariduse taotlejatega? Kui suur on üliõpilaste üldine teadushuvi? Kas ÜTÜ-s osaleda on üldse igal juhul vaja? Vastust on otsitud bioloogia-geograafiadeaduskonna ÜTÜ-st.

Üliõpilaste teadushuvi mõõdupuu on ÜTÜ ringide tegevus ja populaarsus. Bioloogide-geograafidel on praegu seitse ringi. Kõige staažikamad on 1946. aastal asutatud geoloogia- ja zoologiaring. Kaheksimenda aastapäevani jõuab tänava geneetikaring, mille alasektsoonist kasvas 1978. aastal välja teoreetilise bioloogia ring.

Hetkeseis?

Teaduskonna ÜTÜ juhendaja RIHO KÕIVEER, taimefüsioloogia- ja -biokeemia kateedri assistent: «Enamik ei tee praegu midagi, mis laiemat huvi ärataks. Mõned aastad tagasi oli väga moes näidata diapositiive. Tuldi kokku, et kuulata reisimuljeid ja vaadata pilte, nüüd on seegi vorm enast ammandunud. Tundub, et teadustöö pole praegu eriti populaarne, sest ei vasta paljude tudengite pragmaatilisele ellusuhtumisele.»

Prof. HANS TRASS, ÜTÜ botaanikaringi juhendaja: «Botaanikaringi järgi otsustades on üliõpilaste suhtumine teadustöösse muutunud. Mäletan aega, kus meie ringil oli kuus sektsiooni (praegu pole ühtki — M. M.), mis käisid iga nädal koos, kord kuus oli ringi üldkoosolek. Nüüd ei tunne tudengid referatiivkoosolekute vastu huvi, käiakse kohal, kui on oodata vaidlust.»

Teaduskonna ÜTÜ endine juhendaja EVI PADU, taimefüsioloogia- ja -biokeemia kateedri vanemõpetaja: «Üliõpilaste algatus on vähe. Ringikoosolekutel ja ÜTÜ konverentsidel ei taheta ettekandeid teha, õppejõud peab sundima.»

⊗ Mis on põhjustanud sellise seisuse?

KRISTJAN ZOBEL (bioloogia V kursuses), endine teadus-

konna ÜTÜ esimees: «Enamik bioloogiatudengeid ei tunne teaduse tegemise vastu huvi. Puudub stiimul, sest pole garantiid, et pärast ülikooli lõpetamist jääd teadustööle. Mina ja mu kursusekaaslane Andi Pärn oleme viis aastat professor Trassi juures teinud teadustööd, osalenud botaanika-kateedri lepingulistest uurimustes. Juba esimesel kursusel anti meile kateedris oma laud. Kõik ülikoolisuvad oleme olnud välitöödel, uurinud Baikal-äärsete mägimetsade saastatust. Tööle suunati mind Tilsis kooli.»

PEETER VEROMAN (bioloogia II k.), teaduskonna ÜTÜ esimees: «Meie kursusel võib ühe käe näppudel üles lugeda, kes mingi kitsama erialaga tegeleb. Osa on kavalad viilijad, teised lihtsalt kohusetundlikud koolitöökäijad. Esimese kursuse tudengid jooksevad küll suu ammuli ringi, vaatavad, kus mida teha saab. Aga see huvi läheb varsti üle: käivad paar korda näiteks zoologiaringi koosolekul, vaatavad slaidi ja kuulavad, mis vanemate kursuste omad ringi tegevusest räägivad, paraku

konna lõpetajatest suunatakse pedagoogilisele tööle. See on meie kohustus.

Praegu on üliõpilaskond kihistunud nii varanduslikult, vaimsetelt võimetelt kui huvidele. Moni poiss sõidab välipraktika ajal igal õhtul oma autoga neljakümne kilomeetri kaugusele restorani, teine korjab raha jalgratta ostmiseks. Sama suured on erinevused võimetes ja huvides. Ühed hakkavad juba esimesest kursusest alates teadust tegema, teisel on häda, et kursusetöö valmis saada.»

⊗ Kedagi kättpidi teadusesse ei tiri. Pealegi on päris teadusategijaid ikka vähe olnud; erakordse mõistuse ja võimega inimesi on vähe. Kas üldse on mõtet loota, et kõik tunneksid võrdset huvi teadustöö vastu? ÜTÜ populaarsus on ikka käinud lainetena, olles seotud kas revolutsiooniga mõnes teadusharus (molekulaarbioloogia, geneetika) või ühiskondliku aktiivsuse üldise tõusuga. Ent ÜTÜ-s osaleda ei pea ju veel tähendama soovi teadustöötajaks saada. Üliõpilaspõlves on teadustegevus üks stuudiumi vorme, võimalus te-

lamas vanemate kolleegide, Eesti Loodusuurijate Seltsi teoreetilise bioloogia sektsiooni koosolekuid.»

⊗ Teoreetilise bioloogia ring on teaduskonna noorim. Ringi loomine on otseselt seotud selle teadusharu arenguga viimastel aastatel. Tema liikmete töömaad on piiratud, isegi määratlematu, sest teoreetilise bioloogia objektiks on elu üldised seaduspärasused, mõttelised mudelid ja kontseptsioonid. Selline piiritlematus on aga ringi suur eelis: mõtlemisainet jagub väga erineva suunitlusega bioloogidele.

URMAS SUTROP: «Teoreetilise bioloogia vallas on terve hulk asju, mida ülikoolikursuses ei puudutata või millele pööratakse vähe tähelepanu. Neid püüamegi oma ringis käsitleda. Käime koos mitte selleks, et kõik hakkaksid teooriabioloogideks, vaid selleks, et anda mõtlemisainet kõigi erialade bioloogidele.»

⊗ Teoreetilise bioloogia ringi populaarsust on suurendanud iga-aastased kevadkoolid, mida 1975. aastast peale kor-

Mida aga teha nendega, kellele selline tase pole kohane? Ilmselt peaks ÜTÜ-s olema kahesuguseid ringe: n.-õ. professionaalidele ja huvilistele. Sest mõtlemis-, vaatlus- ja üldistusoskust on vaja igale bioloogile, olgu ta tulevane teadlane, kalakasvataja või õpetaja.

⊗ Kuidas äratada suuremat huvi teadustöö, ÜTÜ vastu?

Prof. H. TRASS: «Ühelt poolt võiks need, kellele teaduse vastu huvi ei ole, see rahumeeli sinnapaika jätta, mitte õhutada neid ÜTÜ-s osalema. Teiselt poolt annab ÜTÜ ringis osalemine eneseväljenduskuse, julguse esineda. See on just tulevastele pedagoogidele kõige vajalikum. Mõtlesime, et peaks juurde looma ühe ringi, kus tegeldakse bioloogia õpetamise meetodikaga, pole aga julgenud seda teha, kartes ÜTÜ prestiiži langust. Igal juhul, kui selline ring luua, siis väga heal juhendamisel.»

KRISTJAN ZOBEL: «Ringi ei peaks üldse kateedrite juurde kinnitama. Praegu on inimesed ringidesse jagunenud eriala järgi, aga peaksid olema probleemi järgi. Siis oleksid kõik üksteise tööst huvitatud ja käiksid koos juba informatsiooni saamas (näiteks etoloogid, teooriabioloogid).»

PEETER VEROMAN: «Esimestel kursustel peaks tegema rohkem referaate, et saada ülevaade, millest endal võimalik tööd teha.»

RIHO KÕIVEER: «Süsteemi peaks liikuvamaks muutma, koondama jõud sellele alale, mis parasjagu kõige rohkem probleeme pakub. Ringides peaks tehtama ettekandeid üldisematel teemadel, nagu teoreetilise bioloogia ringis.»

Prof. HANS TRASS: «Tuleks luua — peale teoreetilise bioloogia ringi — teisigi kateedritevahelisi ringe. Botaanikaringi puhul võib-olla poleks mõtet sõna «botaanika» nii väga rõhutada, sest puhtbotaanilisi töid teeme praegu vähe. Meie uurimistööde põhisuund on ökoloogiline, sellega peaks ühinema erinevate erialade inimesi, nii võiks ökoloogiaring olla kateedritevaheline.»

Ringi töö käimapanek sõltub väga vähestest, sageli ühest-ainsast inimesest. On tarvis liidrit üliõpilaste endi hulgas. Õppejõul on juhendava osa ning mitte mingil juhul administratiiv. Vaid episoodiliselt (näiteks ÜTÜ konverentside ajal) tuleks tal ka organiseerida.»

Loidus ÜTÜ ringides pole üksnes bioloogide probleem. Samad asjad ootavad lahen-dust teisteski teaduskondades.

MARGIT MIKELSAAR

Kaljo Raua fotod

RIHO KÕIVEER

prof. HANS TRASS

EVI PADU

KRISTJAN ZOBEL

PEETER VEROMAN

URMAS SUTROP

käibimõtlema, et ei saagi aru, mis tööd endal võimalik ringis teha. Jäädkki lootma: küll kolmandal kursusel jõuab! Siis jaotatakse meid kateedrite vahel ära ja tuleb kirjutada kursusetöö. See lihtsalt sunnib tegelema kitsama erialaga.»

URMAS SUTROP (bioloogia IV k.), ÜTÜ teoreetilise bioloogia ringi esimees: «Kui esimesel kursusel kohe teadusega tegelema ei hakka, siis seda tõsisemat tegemist ei tulegi. Massiline teadusehuvi tuleb alles siis, kui suunamine lähedal. Õpetajaks minna paljud ei taha, aga sellest aru ei saada, et siis on juba hilja teadustööd tegema hakata.»

PEETER VEROMAN: «Osa sisseastujatest pettub ülikoolis, sest oodatakse midagi muud kui eest leikamist.»

Prof. HANS TRASS: «Pettutakse, sest ülikooli tullaakse valdavalt kindla sooviga saada uurijaks, kalakasvatajaks või looduskaitseinspektoriks. Ometi on kõikides meie teaduskondades tutvustavates trükistes rõhutatud, et üle poolte bioloogiaosa-

ha just seda, mis ennast kõige rohkem huvitab, millest loengutes räägitakse vähe. ÜTÜ-s osaleda on viis saada haridust; üliõpilaste teadushuvi vähenemine näitab suhtumist haridusse üldse. Kasvava loiduse taustal torkavad eriti silma üksikud teadusega sinasõbrad. Bioloogidest kõige entusiastlikumad on teoreetilise bioloogia ringi liikmed. See ring põhineb üksnes huvil, sest kursusetöö tuleb kirjutada veel eraldi. Ring on tunnustatud teaduskonna parimaks.

URMAS SUTROP: «Mõni aasta tagasi käisid teoreetilise bioloogia ringis asjast tõsiselt huvitatud üliõpilased. Nüüd osaletakse rohkem passiivselt — ise ettekannet teha ei taheta, kuulajaid on rohkem. Teiste ringidega võrreldes on meil siiski sisulisem töö. Teised käivad niisama koos: vaatavad pilte ja räägivad, kus käidud. Meil on ettekandekoosolekud, aastas kümnekond ettekannet. Oleneb koosoleku sisust, palju kuulajaid tuleb. Peale selle käivad meie ringi liikmed kuu-

raldatakse kahasse Eesti Loodusuurijate Seltsi teoreetilise bioloogia sektsiooniga. Kevadkoolid annavad õppureile võimaluse tutvuda vanemate kolleegide ja nende töödega, aga ka ise esineda.

Teoreetilise bioloogia ringi tegevus näitab, et kõik õppurid pole teadustöö vastu ühtmoodi ükskõiksed. Palju ole-neb ka ringi tegevuse organisatsioonilisest küljest. Teoreetilise bioloogia ring on kinnitatud küll geneetika ja tsütoloogia kateedri juurde, olemuselt on ta kateedritevaheline. See annab mitmeid eeliseid: võimaluse ühendada erineva suunitlusega biolooge, lähtuda eelkõige vabatahtlikkusest ja huvist. Kahtlemata mõjub hästi ka suhtlus vanemate kolleegidega (ELUS-i teoreetilise bioloogia sektsioon on ringist välja kasvanud) ja rakendatav uusi töövorme (kevadkoolid). Siinne töö nõuab laialdasi teadmisi, võimeid ja tahtmist ennast teadusele pühendada.